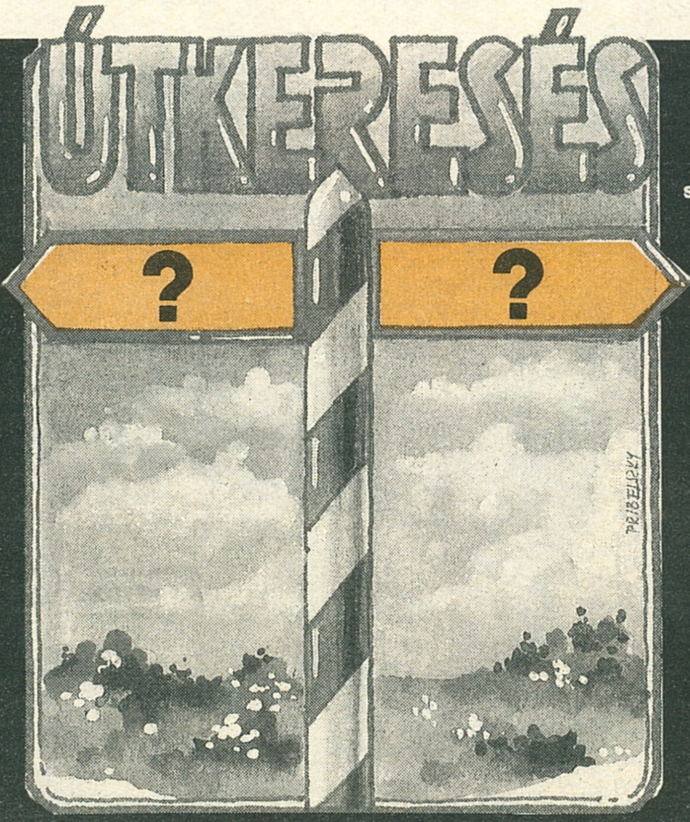
BIT-LET

ötlet SZÁMÍTÁSTECHNIKAI MELLÉKLET · 1987 JÚLIUS 46

A BIT-LET 46. számát tartja kezében a tisztelt olvasó. S minthogy lapocskánk mindig is szerette a rendhagyó dolgokat, úgy gondoltuk, hogy ezt a meglehetősen nem kerek számot használjuk ki arra, hogy olvasóink elé tárjuk gondjainkat, s segítségüket kérjük a megújuláshoz.

Mert mi történt, mi változott meg a hazai, számítástechnikai sajtót olvasó közönség körében az elmúlt négy évben? (Bizony, ez a 46 szám két szám híján négy év alatt jelent meg! Ennyit tetszettek öregedni, kedves törzsolvasók, velünk, szerkesztőkkel együtt!)

Amikor elkezdtük, az egyetlen, akkor szinte még kizárólag a profiknak szóló Számítástechnikán kívül semmiféle homecomputereseknek készülő lap sem volt kis hazánkban.

Amikor elkezdtük, alig volt még gép az országban – néhány ezer ABC 80, ZX 81, Spectrum és Commodore 64, HT, valamint néhány száz saját építésű HOMELAB, s pár, alig jegyzett márka. Amikor elkezdtük, bizony minden sor információ kincset ért az olvasók számára.

Az elmúlt években megsokasodtak a lapok, amelyeket az amatőrök megvehetnek, s amelyeket nekik kívánnak eladni. (Örülünk, hogy megsokasodtak.) Az elmúlt években több tízezer gép érkezett az országba, s pár ezret itt is legyártottak. Az elmúlt években kicsit tán zsákutcába is jutott az amatőr számítógépes mozgalom.

Az elmúlt években hál' istennek úgy érezzük a BIT-LET azért megtartotta sajátos karakterét, hangvételét, s ily módon őrzi pozícióit a hazai szaksajtóban. Akkor meg mi a gond? – kérdezhetik olvasóink. Nos, úgy érezzük, hogy éppen a mozgalom (ha egyáltalán lehet ezt mozgalomnak nevezni, no de nem találunk jobb szót rá) lendületvesztése, az a tény, hogy egyre élesebben lehet határt húzni a hobbi használatú, s a profi célú személyi számítógépek közé, megváltoztatja, megváltoztatta a helyzetet. Míg négy évvel ezelőtt hasonló dolgok érdekelték azokat, akik eredeti szakmájukat tekintve ugyan nem voltak számítástechnikusok, de a személyi számítógépek megjelenésekor mérnökként, közgazdászként ezzel kezdtek el foglalkozni, s azokat, akik diákként, felnőttként tanulgatták a gép kezelését, programozását, s a legújabb játékok megoldását. Addig ma ez az akkor hasonló érdeklődésű közönség kettévált. Egészen más érdekli a profikká vált programozókat, felhasználókat, s más a diákokat, a hobbi szinten megmaradt érdeklődőket. Úgy gondoljuk, hogy a megváltozott helyzethez alkalmazkodnunk kell. Talán a BIT-LET elmúlt négyéves történetében is érzékelhető volt időnként a változtatás szándéka. De most szükségét érezzük, hogy bizonyos változtatások, új rovatok létrehozása, néhány régi megszüntetése okán szerkesztői jelszavunkhoz híven kikérjük az olvasók véleményét is néhány kérdésben.

Kérjük tehát, hogy mindazok az olvasóink, akik úgy érzik – a jövőben is velünk kívánnak maradni, olvasóink lesznek ezután is, töltsék ki azt a néhány perc alatt kitölthető kis kérdőívecskét, amely a 30. oldalon található. S ha már kitöltötték, adják is postára. Cserébe nem ígérhetünk mást, minthogy a beérkezett cédulákat összesítjük, s nemcsak közöljük az eredményeket lapunkban, de figyelembe is vesszük munkánkban.

Segítségüket előre is köszöni a szerkesztő:

Angyalosi László

BELÜLRŐL

18 ***Hiroldal*** – amelyben ezúttal az új IBM családot tekinthetik meg, s mint minden, ami IBM, ez is az érdeklődés középpontjában van világszerte.

20 ***Exdoctor*** – akinek van Commodore drive-ja, annak van rendszerlemeze is, s annak megvan ez a program is. Segítünk a kezelésében.

22 ***Első kézből a TV-computerről*** – ez a rész ismét az Editorról szól.

24 ***Figyelem! Programokat vennénk!*** – Hogy milyeneket, azt is megmondjuk.

24 ***Adatátvitel*** – a TVC és a Primo között. Egy speciális felhasználás mikéntje.

26 ***Teknőcgrafika FORTH-ban*** – az első nem BASIC és nem is gépi kódú program a BIT-LET-ben – Spectrumra.

28 ***Sorvezető*** – ezúttal a kombinatórikáról – szakkörök vezetőinek.

29 ***Posta*** – amelyben hosszasan válaszolunk a Plusz/4-es User portjának használatáról szóló kérdésre.

30 ***Kérdőív*** – amelyet reméljük, sokan kitöltenek és visszaküldenek.

30 ***Hardver ötletek*** – Eprom a Spectrumhoz.

31 ***Könyvmoly*** – rágcsálónk egy újabb ismeretterjesztő műre vetette rá magát.

32 ***Tapasztalatnyerő*** – amelyben azért 5000 forintnyi vásárlási utalványt lehet nyerni!

ötlet

HÍROLDAL

PAKS

Az atomerőműveket üzemeltető más országokhoz hasonlóan hazánkban is több akadémiai kutatóintézet, valamint vállalat szakemberei dolgoznak az atomerőművek biztonságos üzemeltetését szolgáló kutatási és fejlesztési feladatok megoldásán. A magyar kutatók már eddig is kifejlesztettek olyan berendezéseket, amelyeket Pakson helyeztek üzembe. Jelenleg a Központi Fizikai Kutató Intézet koordinálásában készülnek azok a szimulátorok, amelyeken az erőmű vezérlőtermében dolgozó mérnök-operátorok gyakorolhatják a feltételezett üzemzavarok esetén szükséges tennivalókat. Az egyik berendezés az úgynevezett teljes léptékű szimulátor, a Paksi Atomerőmű vezérlőtermének pontos másából és egy hozzákapcsolt, nagy teljesítményű számítógépből áll. A számítógéppel szimulálják az atomreaktor elképzelhető különböző típusú zavarait, s ezekre a vezérlőteremben a szokásos jelzőberendezések hívják fel a figyelmet. A szakemberek a berendezéssel olyan rendellenességeket is le tudnak játszani, amelyek a valóságban még soha nem fordultak elő.

SZABÓGÉP

Számítógéppel vezérelt szabászautomatát vásárolt a szombathelyi Styl Ruházati Vállalat. A hazai konfekcióiparban még egyedülálló berendezés annyira pontos méretre vágja az anyagot, hogy a vállalat csupán ezzel mintegy hétmillió forintot takarít meg évente, s ugyanakkor a varrodai munkában körülbelül két-három százalékos termelékenységjavulásra számíthat.

FORDÍTÁS

Az egész világon foglalkoznak a számítógépes fordítás kutatásával, fejlesztésével, tökéletesítésével. Nálunk két, gépi fordítással kapcsolatos tervezet létezik, de mindkettő kezdeti stádiumban van ahhoz, hogy kész fordító programunk lenne. Budapesten az MTA SZTAKI-ban orosz–magyar, Szegeden angol–magyar fordító rendszeren dolgoznak. A szegediek egy automata szótárkészítő programmal és egy angol alaktani programmal már rendelkeznek.

ELBRUS–3

Moszkva egyik számítástechnikai intézetében hamarosan befejeződik a másodpercenként több milliárd művelet elvégzésére alkalmas szuperszámítógép, az Elbrus–3 fejlesztése. Gennagyij Rjabov, az intézet igazgatója szerint a szovjet kutatók más utakat járnak a szuperszámítógépek fejlesztésében, mint a nyugati kollégák. Beszámolt arról is, hogy munkatársai már dolgoznak a másodpercenként tízmilliárd vagy ennél is több művelet elvégzésére képes gép megalkotásán.

GYILKOSOK?

Japán nagy gyáraiban, az elmúlt nyolc év alatt tíz munkás szenvedett halálos kimenetelű balesetet a robotok közelében. Négy esetben mintha a robotok „brutális gyilkosságot" követtek volna el, a legváratlanabb pillanatban támadták meg áldozatukat csápkarjaikkal, anélkül, hogy kezelőjüktől bármilyen munka végzésére utasítást kaptak volna. Feltételezik, hogy a berendezésben keletkező kóbor elektromos hullámok aktivizálták – eddig ismeretlen módon – a robotokat, s a gépek ennek hatására cselekedtek.

OLCSÓBB MÁTRIX

Folyamatosan csökkennek a számítástechnikai eszközök árai. Itthon és külföldön egyaránt. Így például a Rozmaring Termelőszövetkezet műszerágazata által gyártott, jól ismert mátrix nyomtatók ára harmincötezer forintról húszezer forintra csökkent. A jelentős árcsökkentés hatására számottevően megnőtt az érdeklődés a Rozmaring nyomtatója iránt.

BABY PRINTER

Alig ötéves múltra tekint vissza a diósdi Datacoop Számítástechnikai Kisszövetkezet. 1982-ben egy garázsban kezdte meg munkáját az a néhány vállalkozó szellemű ember, akik ma már az évi háromszázmillió forintos termelési értéket előállító kisszövetkezet tagjai. Sikerrel veszik a piac akadályait, hiszen egymás után kötik a jobbnál jobb üzleteket. A szocialista országok közül először dobták piacra az úgynevezett baby printert, amely sokféle számítógéphez kapcsolható. Nemrégiben egy nyugatnémet vállalattal kötöttek szerződést, mely értelmében nyomtatókat szállítanak az NSZK-ba, de a legnagyobb figyelmet az a beruházásuk érdemli, amelyet most kezdenek meg. Egy kétezer négyzetméteres üzemcsarnokot építenek. A beruházás értéke százmillió forint, amelyet a két fél vegyesvállalati formában, közösen finanszíroz.

UNILIFT

Huszonhárom-huszonnégyezer lift van Magyarországon. Köztük sok hagyományos, relés kivitelű. Jelentős számú felvonó felújításra szorul. A pécsi Villamos és Gépjavító Szövetkezet (Villgép) és a pécsi Pollák Mihály Műszaki Főiskola új vezérlőberendezés kifejlesztését, illetve sorozatgyártását kezdte meg. A mikroelektronika és a számítástechnika alkalmazásának eredménye a mikroszámítógépes felvonóvezérlő rendszer. Ez a hagyományos, relés vezérlésekkel szemben előnyösebb, mert megbízhatóbb és kevesebb üzemeltetési költséget és karbantartást igényel, energiatakarékos, automatikus hibadiagnosztikai rendszere van, bármelyik diszpécserközpontba beköthető és különleges igényeknek is eleget tud tenni. Az Unilift mikroprocesszoros felvonóberendezés nagyfokú megbízhatóságát bizonyítja a pécsi 400 ágyas klinikán már régebb óta különleges igénybevétel mellett működő vezérlés, amely már több millió kapcsolást végzett meghibásodás nélkül. Hasonlóan jók a tapasztalatok a többi felszerelt vezérléseknél is. Így például a paksi atomerőmű szovjet liftjei is a pécsi Villgép vezérlőivel működnek. Ez a mikroprocesszoros rendszer alkalmas valamennyi hazai és import hagyományos vezérlés kiváltására.

FLEXYS

Aláírták azokat az okmányokat, amelyek tanúsítják: Magyarországon létrejött az első részvénytársasági formában működő vegyesvállalat. A szerződés szerint a részvénytársaság neve: Flexys Gyártásautomatizálási Részvénytársaság. Tagjai: a Transmerx GmbH, az Österreichische Landesbank leányvállalata, a Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézete, valamint az Állami Fejlesztési Bank. Az új vegyesvállalat feladata nem kevesebb, mint a magas szinten automatizált, számítógéppel irányított gyártórendszerek és -technológiák alkalmazásának Magyarországon és Ausztriában való széles körű elterjesztése, továbbá a harmadik piacon történő együttes fellépés elősegítése.

CARLA CODE

A fejlett ipari országokban úgyszólván minden tömegáru viseli már a különböző vastagságú csíkokból álló vonalkódot, amely a számítógépes feldolgozást segítő számkód vizuális megfelelője. A vonalkódnak most új riválisa született Japánban.
A Carla Code nevű új rendszer, az elemi matematikára épül. A jelölés körülbelül tíz négyzetből áll, ezeket további négy kisebb négyzetre osztották. Ezekben a kis négyzetekben az 1-es, a 2-es, a 4-es és a 8-as szám szerepel, mindegyikben azonos helyen. Úgy lehet egy számot megadni, hogy egy vagy több négyzetet befeketítenek. Egy tíz négyzetből álló sorozat esetén 1000 milliárd kombináció lehetséges, ami messze meghaladja a vonalkód lehetőségeit. További előny, hogy a Carla Code könnyebben olvasható gépekkel. A szokásos lézeres érzékelő a vonalkódnál már egyszázad milliméteres eltérésnél sem képes az azonosításra. Az új jelölésnél még az egy milliméteres tűrés is megengedett, így egyáltalán nincs szükség bonyolult gépekre.

JUMBOMOSÓ

A világ legnagyobb repülőgépmosó-berendezésének a tervei készültek el Japánban, ötévi fejlesztőmunka eredményeként. A Tokió melletti Narita nemzetközi repülőtéren építik majd fel a két emelet magas, 80 méter hosszú, számítógép vezérelte gépmosót. A mai, hagyományos módszerrel 20 munkás négy óra alatt harminc tonna víz felhasználásával képes egy Jumbót, azaz Boeing 747-est lemosni. Negyedannyi idő alatt, két számítógép-kezelő szakember alkalmazásával, tizenöt százalékkal kevesebb vízzel végezhető el ugyanez az új repülőgépmosóban, ahol erre a célra kifejlesztett nyolc, robotkarokkal felszerelt mosóegység üzemel majd.

ÚJ!

NAPERŐMŰ

Számítógép vezérli a Krím-félszigeten most felépült szovjet naperőművet. A számítógépes vezérlőrendszer irányítja a negyven négyzetméter összfelületű, húsz gyűrűben elhelyezkedő hatszáz tükröt, amelyekről egy 89 méter magas energiatermelő torony kazánjába verődnek a napsugarak. A kazánban gőzt állítanak elő, ami az erőmű turbináit hajtja. A Szovjetuniónak ezen a vidékén a napsütéses órák száma eléri az évi 2320-at. A termelt energia egy részét akkumulátorok tárolják. A kisérleti jellegű állomás valamennyi berendezése a Szovjetunióban készült.

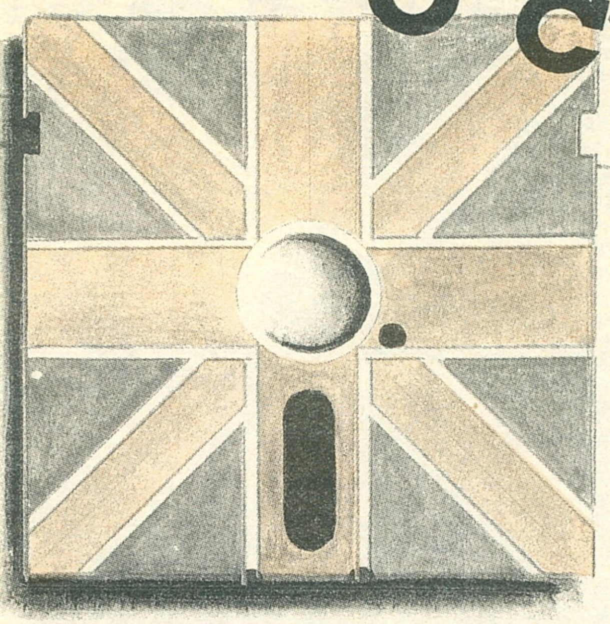
ÁRAMELLÁTÁS

Az áramellátás zavarainak gyors elhárítására számítógépekkel szerelték fel a Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat négy üzemigazgatóságának irányítóközpontját és huszonnégy transzformátorállomását. A hódmezővásárhelyi igazgatóságon kezdődött kísérletek sikere alapján a múlt év végén a szegedi és a nagykőrösi igazgatóságot látták el ilyen berendezéssel. Az erre fordított háromszázmillió forint viszonylag gyorsan visszatérül azáltal, hogy hamarabb megszüntetik az áramellátási hibákat, csökken az ipari és más termelési ágazatok ebből származó vesztesége. A rendszer lehetővé teszi, hogy a korábbi hosszadalmas folyamat – telefonálás, helyszíntájékozódás – helyett a diszpécser előtt lévő képernyőn másodperceken belül megjelennek a hibaforrások. Az alállomás mini számítógépe ugyanis azonnal érzékeli a hibát, az erről leadott jelzés megjelenik az irányító központ óriás információs tábláján, s ennek alapján képernyőre vihető a meghibásodott állomás képe. Így a szerelők a hiba bekövetkezése után azonnal megkezdhetik a javítást. Az eseményeket mágnesszalagon is rögzítik, s utólag tanulmányozhatják a hibaokokat, levonhatják a tanulságokat.

IBM

Történelmi eseményre került sor a személyi számítógépek világában. Az IBM bejelentette új személyi számítógépes rendszerét, a Personal System/2-t. Az új hardver- és szoftvervonalat képviselő gépcsalád négy modellből (30-as, 50-es, 60-as, 80-as) áll. A Model 30 25%-kal kisebb, mint az IBM PC, több mint kétszer gyorsabb az IBM XT-nél, memóriája 640 Kbyte, 20 Mbyte-os fix diszk csatlakozik hozzá. A Model 50 egy 80286 mikroprocesszorra épül és teljesen új architektúrát képvisel, memóriája 1 Megabyte-os, grafikája rendkívül magas szintű, sebessége meghaladja az IBM PC AT-ét. A Model 60 memóriája 15 Megabyte és 44 vagy 70 Megabyte-os fixdiszk csatlakoztatható hozzá. A Model 80 alapja 80386 mikroprocesszor. Ez már egy 32 bites rendszer, három és félszer nagyobb sebességgel, mint az IBM PC AT. Memóriája 2 Mbyte, kapcsolható hozzá 44, 70 vagy 115 Mbyte-os fixdiszk.

EXDOCTOR

A Commodor drive-hoz kapott gyári DEMO lemezen szereplő EX-DOS & DISK DOCTOR C 64/VC 1541 programmal, kellő dokumentáció hiányában sok C 64 tulajdonos nem tud mit kezdeni. Pedig ez a program minden amatőr géptulajdonos kincset érő segédprogramja. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk azokat a tudnivalókat, amelyek ismeretében mindenki sikeresen használhatja az EXDOCTOR-t.

A program betöltése LOAD "EXDOCTOR", 8, 1 utasítással történik. A sikeres betöltés után az alábbi főmenü látható a képernyőn:

```
*************************************************
Menu Commands              *     Modul Commands

F1 Activite Unit 8         *     F1 Flip Page > <
F3 Character Color         *     F3 Last Page
F5 Backgr.  Color          *     F5 Next Page
I  Initialize              *     M  Modify
C  Catalog                 *     #  Decimal Output
D  Ext. Directory          *     $  Hex     Output
B  BAM                     *     H  Hardcopy Unit 4
S  Sectors                 *     R  Re-read Data
T  Tracks                  *     W  Write Back
X  Buffers                 *     ↑  Return to Menu
M  Disk CPU Memory         *
Q  Quit System             *
*************************************************

MODIFY COMMANDS
Ø-9 Decimal Input     Z    Zero Data
$   Hex     Input     R    Re-read Data
"   ASCII   Input     W    Write back & ^
                      ↑    Return to Module
```

A PARANCSOK ÉRTELMEZÉSE:

MENU COMMANDS	**– menüparancsok**
F1 Activite Unit 8	– aktiválja a 8-as egységet (a drive-ot)
F3 Character Color	– a karakterek színének kiválasztása
F5 Backgr. Color	– a háttér színének kiválasztása
I Initialize	– a meghajtóban levő lemez inicializálása
C Catalog	– directory megjelenítése a képernyőn
D Ext. Directory	– kibővített directory megjelenítése
BAM	– foglaltsági térkép kirajzolása a képernyőre
S Sectors	– szektor-(blokk) tartalom megjelenítése
T Tracks	– trekkenként a szektorok első 7 byte-jának kiíratása
X Buffers	– lemezbuffer területek megjelenítése
M Disk CPU Memory	– drive CPU tartalmának megjelenítése
Q Quit System	– feldolgozás vége, kilépés a rendszerből

MODULE COMMANDS	**– modulparancsok**
F1 Flip Page ><	– beolvasott lap első, illetve hátsó 126 byte-jának felváltva történő megjelenítése
F3 Last Page	lapozás vissza (Láncolási mutató szerint)
F5 Next Page	– lapozás előre (Láncolási mutató szerint)
M Modify	– módosító rutin hívása
# Decimal Output	– memóriatartalom kiírása decimálisan
$ Hex Output	– memóriatartalom kiírása hexadecimálisan
H Hardcopy Unit 4	– képernyőtartalom kinyomtatása
R Re-read Data	– megjelenített adatok újraolvastatása
W Write Back	– módosított állapotok visszaírása a lemezre
↑ Return to Menu	– visszatérés a módosító rutinból a főmenüre

MODIFY COMMANDS	**– módosító parancsok**
0–9 Decimal Input	– adatbevitel decimálisan
$ Hex Input	– adatbevitel hexadecimálisan
" ASCII Input	– bevitel karakteres formában pl.: $30=48
Z Zero Data	– adatok nullázása a kijelölt sortól
R Re-read Data	– megjelenített adatok újraolvasása
W Write back & ↑	– módosított adatok kiírása lemezre és visszatérés az alap üzemmódba
↑ Return to Module	– visszatérés alap üzemmódba

MODULOK RÉSZLETES MAGYARÁZATA:

I (INITIALIZE funkció:
Időnként előfordul, hogy a diszk esetleges hibája miatt nem tudja elvégezni a szükséges műveleteket. Az INITIALIZE funkció használatával a drive a bekapcsolás utáni állapotot veszi fel.
C (CATALOG) funkció:
Használatával megtekinthető a lemez címkejegyzéke. Csak képernyőfunkció!
D (Ext. Directory) funkció:
Lehetővé teszi a címkejegyzék „kezelését", különböző információk lekérését a 18-as szektorból.
Lehetséges manipulációk:
Module L U B N T H ' % R W V Z M
Modify L U B N T H ' Z R INST DEL

MODULOK ISMERTETÉSE:

L = levédi az összes file-t a törlés ellen
U = törlés elleni védelem feloldása
B = blank-el, SPACE-ekkel feltölti a file nevet 16 karakter hosszúságig
N = blank-elést megszünteti
T = képernyőre írja a programfile-ok betöltési címét, és a programfile-ok végcímét
R = megjelenített adatok újraolvasása
H = (HARDCOPY) nyomtatás
' = megszünteti a programok sorszámozottságát
% = sorszámozza a programokat
W = adott blokk visszaírás a lemezre
V = validálás (nem használt szektorok felszabadítása)
P = megszünteti a törlésre kijelölt file-okat (előtte vissza kell térni a modulba!)
S = P+file-nevek típuson belüli ABC sorrendbe rendezése
M = módosító rutin hívása

Lehetséges módosítások:
FIGYELEM! A módosítás mindig a kiválasztott file-ra vonatkozik.
L, U, B, N, T, R, mint a modul üzemmódban.
DEL = kiválasztott file törlése a címkejegyzékből
INST = kiválasztott file elé beszúrás (üres hely előállítása címkejegyzékben)
Z = törli az adott file-t és az összes utána következőt
↑ = visszatérés a modulba (Címkejegyzék kiírása csak a modulba)

B (BAM), LEMEZFOGLALTSÁGI TÉRKÉPET RAJZOL

" = szabad blokk
∗ = foglalt blokk
s = törölt blokk
F3 = lapozás előre
F5 = lapozás hátra

Módosítási lehetőségek:
E = teljes térképet ad, azaz kijelzi a törölt blokkokat is
A = ALLOCATE, szabad szektorok lefoglalása
F = FREE, szektorok felszabadítása a BAM-ban. Kiválasztás CRSR billentyűvel
Az F3, F5, M, R, W és a felfelé nyíl hatása analóg a már leírtakkal. A H parancs a képernyő tetejétől nyomtatja a BAM térképet a BAM végéig.

S (SECTORS) FUNKCIÓ (SZEKTORTARTALMAK)

Egy adott blokk képernyőre írása (két részletben) és az adott blokk módosítása.
A modul hívásakor elsőként a lemez 18/0 szektorának az első felét írja ki. Minden szektor csak két részletben fér el a képernyőn.
F3 = lapozás előre
F5 = lapozás hátra

Módosítási lehetőségek:
T = Trace Links bekapcsolása lehetővé teszi az 'F' és 'L' funkció használatát
F = First Block, trace után: lánc első elemének megjelenítése
L = Last Block, trace után: lánc utolsó elemének megjelenítése
C = Copy Block – a kiválasztott blokk átmásolása tetszőleges helyre
N = Next non-zero Block, a következő nem üres szektor megjelenítése
M = módosító rutin hívása
Módosítás byte-onként, vagy Z (teljes szektor nullázása). A byte-ok kiválasztása a CRSR billentyűkkel történik.
W = módosított állapot visszaírása a lemezre

Monitorszerű alkalmazás „SECTORS" módban:
Modify módot kell választani, majd " (idézőjel) beütését követően, a „Value": után kell beírni az új, bevivendő karaktert. Az „R" funkció itt is működik!

T (TRACKS) FUNKCIÓ SÁVTARTALMAK):

T (TRACKS) funkció (sávtartalmak):
A kiválasztott sáv szektorainak első 7 byte-ja jelenik meg.
F3 = lapozás előre
F5 = lapozás hátra

Módosítási lehetőségek:
C = teljes sávtartalom másolása tetszőleges helyre
F = teljes sáv újraformázása adatveszteség nélkül
W = az adott track újraformattálása
Megjegyzés: Teljes lemez újraformázás NEW paranccsal.

X (BUFFERS) FUNKCIÓ (LEMEZBUFFEREK):

F1 = flip-flop
F3 = lapozás előre
F5 = lapozás hátra
Módosítás byte-onként, vagy Z (adatok nullázása)
M (DISK CPU MEMORY) funkció (drive memóriatartalom – ROM)
Hardcopy lehetséges.

közreadta: Honti Tamás

PROGRAM CSERE-BERE

C 64-es géphez eredetileg mellékelt új használati utasítást cserélnék német nyelvűről angol nyelvűre. Várom hasonló nyelvi problémával küszködő sorstársaim leveleit. Németül tudók, akiknek angol nyelvű gépkönyve van írjanak.
Holbok Ferenc, 9100 Tét, Szabadság u. 24.

C 16, C 116, Plus 4 számítógépre orosz és angol nyelvi oktatóprogramok eladók. Játékprogramok cseréje.
Kálmán Albert, 3330 Eger, Rákóczi út 31. III. 11.
Tel. üzenet: 143-031, 330-345 (Bp.)

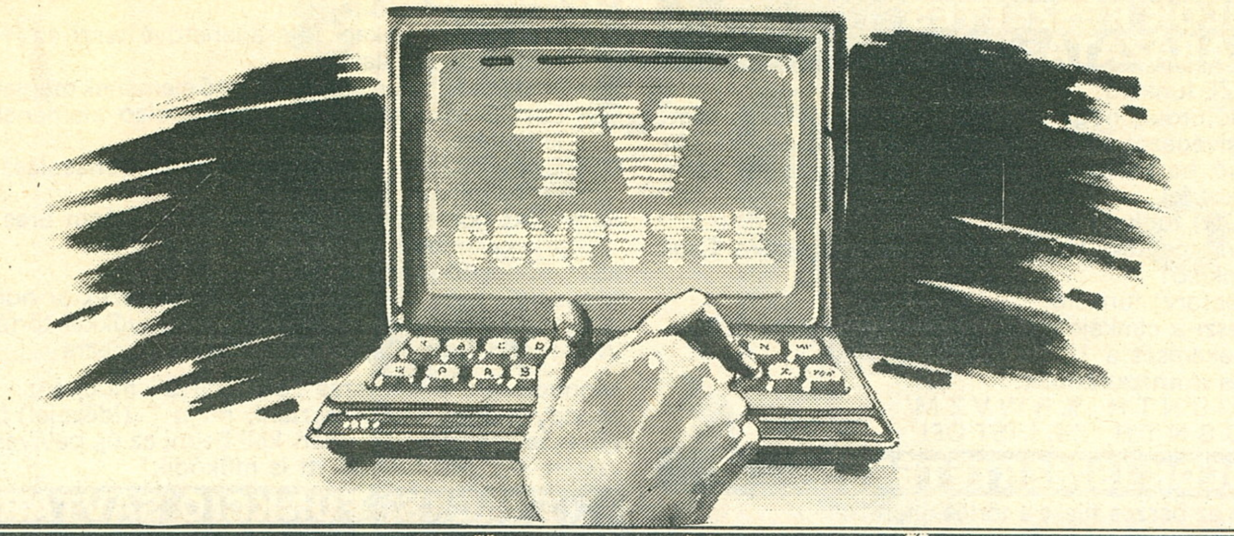
Keresek Sinclair, Sinclair User, és egyéb számítástechnikai újságokat ZX Spectrum cikkekkel és programokkal.
Gedő Tamás, 1165 Bp., Veres Péter út 121. Tel.: 838-037

C 64-re cserélnék programot levélben vagy személyesen. Csak kazettán.
Szabó Zoltán, 1211 Bp., Táncsics M. út 65. I/4.

C 16-os programokat cserélek!
Székely Tamás, 1054 Bp., Rosenberg hp. u. 21. I /2.

TV-computer játék és felhasználói programokat cserélnék. A programlistát rövid tartalommal az alábbi címre kérem: Tömöri Zoltán, 1148 Bp., Fogarasi út 28–54.

öttlet

ELSŐ KÉZBŐL

A TV COMPUTERRŐL

AZ EDITORRÓL

AZ EDITOR RUTINJAI

ED INT hívási kód: 32 vagy 160 (20h vagy A0h)
működés: Az editor interrupt rutin villogtatja a kurzort, amíg az editor karakterek begépelésére vár. A felhasználó számára nem ajánlott a hívása!

ED CHIN hívási kód: 161 (0A1h)
output: C-karakterkód
A-hibakód
működés: Egy karakter beolvasása. Híváskor az editor belép a karakterbeolvasó-szerkesztő programhurokba: a leütött karaktereket beolvassa a billentyűzetről és kiírja a képernyőre, a szerkesztési funkciókat pedig végrehajtja. Háromféleképpen lehet a szerkesztőhurokból kilépni:
ESC-vel: C=27 (1Bh, ESC)
CTRL+ESC-vel: C=27 (1Bh, ESC)
A=245 (0F5h, STOP)
RETURN-nel: C=a bekezdés első karaktere
Ez a harmadik a normál kilépési mód. Ilyenkor a soronkövetkező ED-CHIN hívások a bekezdés további karaktereit kapják vissza C-ben. Ha a karakterek elfogytak, akkor C-ben 13-mal (0Dh, RETURN) tér vissza a rutin, majd egy újabb hívás hatására ismét belép a szerkesztő hurokba. A RETURN kódjának visszadásakor a kurzor a következő bekezdés, vagy üres sor elejére áll. A képernyő alján scrollozás történik.

ED CHOUT hívási kód: 33 (21h)
input: C=karakterkód
működés: Egy karatker kiírása. A 32-323 kódú (20h–0DFh) karaktereket kiírja a kurzor pozíciójába a képernyőre és a kurzort eggyel jobbra lépteti. A sor végéről a következő sor elejére kerül a kurzor. A képernyőn levő karaktereket felülírja mindaddig, amíg a kurzor egy bekezdés belsejében van. Ha a kiírás eléri a bekezdés utolsó sorának utolsó pozícióját, akkor egy üres sort hozzáfűz a bekezdéshez, és annak az elejére lép. Ha a soronkövetkező sor nem üres, akkor innen kezdve a sorokat eggyel lejjebb lépteti, és beszúrja az üres sort. A képernyő utolsó sorában természetesen scrollozás fog történni.
A szerkesztési funkcióval rendelkező kódok hatása olyan lesz, mintha azokat a billentyűzetről vittük volna be input során. Három kódnak van az inputtól eltérő jelentése:
10 (0Ah, LINE FEED): A kurzort a bekezdést követő első sorba viszi, az oszloppozíciót nem változtatja meg. A képernyő alján scrollozást hajt végre.
13 (0Dh, RETURN): A kurzort a képernyősor első pozíciójába viszi.
27 (1Bh, ESC): Itt hatástalan.
Az aktuális tintaszín és háttérszín nemcsak a kiírásnál, hanem a szerkesztési műveleteknél is érvényesül: a beszúrt üres sor pl. háttérszínű lesz.

ED BKIN hívási kód: 162 (0A2h)
input: BC=a beolvasandó karakterek száma
DE=pufferterület kezdőcíme
működés: Karaktercsoport beolvasása. Ez a funkció az ED–CHIN ismételt hívásával működik. Ha az elsőnek beolvasott bekezdés a záró RETURN-nel együtt kevesebb karaktert tartalmaz, mint a BC-ben adott érték, akkor újból belép a szerkesztő ciklusba, és további karakterekre vár. A bekezdést záró RETURN kódját is tárolja. A beolvasott karakterek a DE-ben megadott címtől találhatók meg a memóriában. Ha a szerkesztés során ESC-t nyomunk, akkor annak kódja, 27 (1Bh) egyből bekerül a pufferterületre. Ha az utolsó bekezdés több karaktert tartalmaz, mint amennyit be akarunk olvasni, akkor a következő ED–BKIN hívás először a félbehagyott bekezdést fogja beolvasni, és csak ennek végeztével lép a szerkesztési ciklusba.

ED BKOUT hívási kód: 34 (22h)
input: BC=kiírandó karakterek száma
DE=pufferterület kezdőcíme
működés: Karaktercsoport kiírása. Ez a funkció az ED–CHOUT ismételt hívásával kiírja a BC-ben megadott számú karaktert a DE-ben megadott memóriacímtől kezdve.

CPOS hívási kód: 35 vagy 163 (23h vagy 0A3h)
input: B=oszloppozíció (0,1–16,1–32,1–64)
C=képernyősor (0,1–24)
output: A=hibakód
működés: Pozícionálja a kurzort a B és C regiszterek értéke alapján. Ha a regiszterbe írt érték zérus, akkor a megfelelő pozíció változatlan marad. A maximális oszloppozíció a grafikus felbontástól függően 16, 32 vagy 64.

CFIX hívási kód: 36 vagy 164 (24h vagy 0A4h)
működés: Kurzorpozíció megjegyzése. Közvetlenül az ED–CHIN vagy ED–BKIN hívások előtt kell meghívni. Hatására az editor megjegyzi az aktuális kurzorpozíciót, és az input során ezt tekinti a paragrafus első beolvasható karakterének. Ezt használja az INPUT PROMPT utasítás is. Csak akkor érvényesül a hatása, ha az input szerkesztő ciklusában nem kerül a kurzor a paragrafusban a megjegyzett pozíció elé, emellett a képernyőn nem mozdult el a megjegyzett pozíció (pl. sortörlés vagy sorbeszúrás esetén is elmozdulhat az egész bekezdéssel együtt). Természetesen az input lezárásakor (RETURN) a kurzornak a megjelölt bekezdésben kell lennie. Csupán az első szerkesztési ciklusban veszi az input figyelembe, tehát ED–BKIN esetén a második paragrafus bekérésekor már nem. A szerkesztőciklusban leütött ESC is megszünteti a hatását.

EGY APRÓ FOGÁS: PROGRAMSOROK EGYBESZERKESZTÉSE

Az editor ismertetésénél kiemeltük, hogy két bekezdést, például két kilistázott programsort, nem tudunk normál módon összefűzni. Normál módon nem, de egy trükkel igen! Ehhez a következőket kell tudni:
Az editor a munkaterületén nyilvántartja minden képernyősorról, hogy az hány karaktert tartalmaz. Erre 24 byte-ot használ. Sőt itt jelzi azt is, hogy a sornak van-e folytatása vagy sem. Ha a hosszbyte legfelső bitje 1-es, akkor a bekezdés a következő sorban folytatódik. Ezek alapján egyszerűen össze tudunk fűzni két bekezdést, csak a fenti táblázat kezdőcímét kell ismerni:
LINE TAB 24 byte, címe 3664=0E50h
Négyszínű módban a sorhossz 32 karakter, a táblázatba írandó érték: 32+128 (tele sor+folytatás):
POKE 3663+SOR, 160
A SOR változó helyére a kívánt sor számát (1–24) kell írni. Például BASIC programunk tartalmazza a következő két sort:
```
100 Y=960-40*Y:X=32*X-32
110 PLOT ,X,Y;X+28,Y;X+28,Y+36;X,Y+36;X,Y
```
Ebből akarunk egyetlen 100-as sort készíteni. Töröljük le a képernyőt és listázzuk ki ezt a két sort:
CLS:LIST 100,110
Most a képernyő első sorában van a 100-as sor. Az összefűzés
POKE 3663+1,160
Ezután a kurzort az első sor végére visszük, odaírunk egy kettőspontot (:), majd addig ejtjük ki innen a karaktereket (SHIFT+DEL), amíg a PLOT utasítás P-je a kurzor pozíciójába kerül. A sort RETURN-nel lezárjuk, és kitöröljük a feleslegessé vált 110-es sort:
DELETE 110
Végül javaslom mindenkinek kipróbálásra, hogy mi történik akkor, ha az eredeti sorhosszhoz adjuk hozzá a folytatást jelentő 128-at:
POKE 3663+SOR,PEEK(3663+SOR)

Cseh Tibor

MEGHÍVÓ

A csákvári Kossuth Művelődési Házban működő mikroklub és a TIT Fejér megyei szervezete harmadik alkalommal rendez találkozót a számítógépbarátok részére. Rendezvényünkre az évtizedes múltra tekintő csákvári napok keretében kerül sor. Hívjuk és várjuk mindazokat, akiket a mikroszámítógépek érdekelnek. Szeretnénk ismét találkozni a **COMMODORE C 16, Plus/4, C 64, a SINCLAIR SPECTRUM és VIDEOTON TV COMPUTER** gépekkel dolgozó társainkkal, és mindazokkal, akik még csak ismerkednek a számítógéppel.

A találkozón **profi programozók** is részt vesznek, és készséggel állnak minden érdeklődő rendelkezésére.

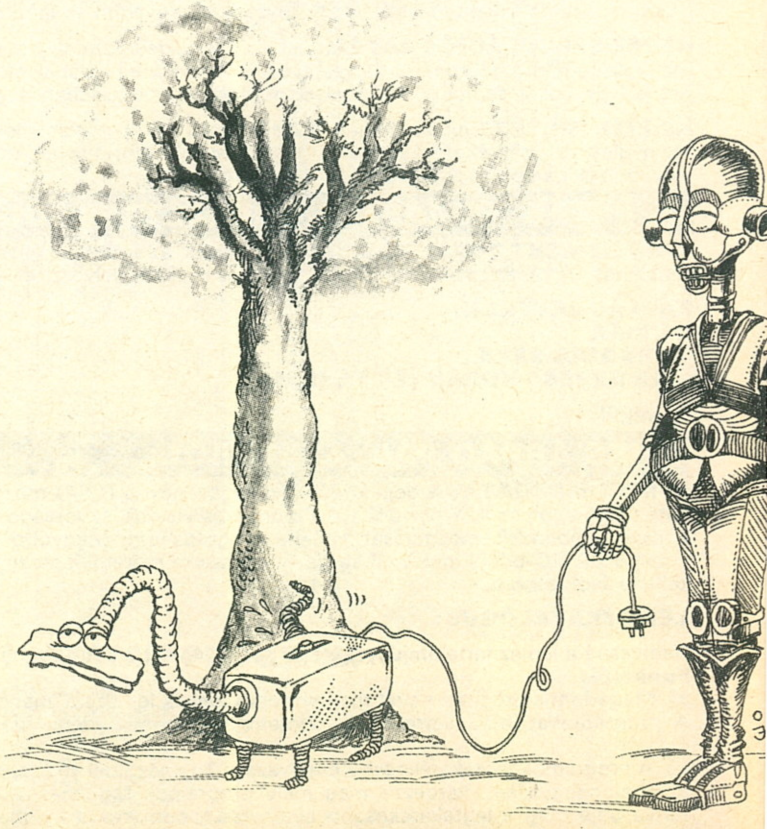
Természetesen rengeteg **játékprogramot** is kipróbálhatnak a résztvevők.

A program során lehetőséget biztosítunk a **szoftverek csereberéjére** is.

Rendezvényünk meglepetése: a VIDEOTON IBM AT kompatíbilis gépeinek a bemutatkozása!

A találkozó színhelye a csákvári SPORTKOMBINÁT. A program időpontja: **1987. augusztus 22.** A bemutató és a cserebere reggel **10 órától délután 5 óráig tart.**

A Rendezők

ötlet

figyelem

Akik olvassák és fejtegetik gép- és egyéb nyerő pályázatainkat, tudják, hogy volt egy „Van egy ötlete" című pályázatunk, amelyre programötleteket kértünk. Kaptunk is egy sor értelmes ötletet. Ezek egy részét már közöltük a múlt hónapban, más részét most tesszük közzé. Kérjük, hogy akinek van kedve és ideje ezek valamelyikét megírni, s lapunkban közzétenni vagy egyszerűen küldje be a programot, vagy ha a vállalkozónak előzetes megbeszélnivalója lenne a dologgal kapcsolatban, hívja föl a BIT-LET szerkesztőjét a 408-603-as telefonon. Reméljük, hogy az ötletek legérdekesebbjeit viszontláthatják majd lapunkban.

SZUHÁR GABRIELLA ÖTLETEIBŐL:

IQ-TESZ
Talán szórakoztató lehet. A Raven-féle generálintelligencia-teszt alapján készíteném el, a feladatsor végén közölné az intelligenciahányadost. 48 Kbyte-tól.

GYERMEK-KRESZ ÚTVESZTŐ
Az útvesztő játék változata, a helyes útvonalon minden jól végrehajtott manőver (a tábla utasításai szerint szabályos) után pont jár, a hibáért több mínuszpont levonás kerül. A pályát lehet gyalogosan és kerékpárral teljesíteni.

RÓKA SÁNDOR ÖTLETEIBŐL:

AEROBIC/TV-TORNA
Tornagyakorlatokat bemutató, generáló program, helyettesíthetné a TV-torna adásait, s nem lenne műsoridőhöz kötve.

KERESZTREJTVÉNY-KÉSZÍTŐ
Ez nehéz feladat, csak a rejtvénykészítő programot kell elkészíteni, a szókészletet tartalmazó adatállományt a felhasználó állítja össze magának. A program feladata keresztrejtvény összeállítása az adatállományban levő szavakból, a rejtvény ábráját is a gép generálja.

JUHÁSZ IMRE ÖTLETEIBŐL:

A GYERMEKEK TÉRLÁTÁSÁT SEGÍTŐ, fejlesztő térbeli rajzok készítését segítő program, amely billentyűzetről, vagy joystickról egyaránt működtethető.

KRESZ SZIMULÁCIÓS JÁTÉK, melyben a gyerekek mint gyalogosok, vagy kerékpárosok szerepelnek és konkrét helyzetekben a közlekedési szabályoknak megfelelően döntnek. Ez sokat segítene a szabályos közlekedés tanításában a gyermekek között.

AZ EMBERI TEST működését, felépítését bemutató program, mely az általános bemutatás mellett konkrét rákérdezéssel egy-egy szerv működését is bemutatja rajzos formában és folyamatos mozgást szimulálva (pl. szívdobogás).

A PETÁK TAMÁSTÓL ÉRKEZETTEKBŐL:

A KÖZISMERT TORPEDÓ JÁTÉK. A gép is, az ember is rejtsen el hajókat, melyekre lőni lehet. Ugyanez csaló változatban: a gép csak akkor helyezze el a hajóit, ha már muszáj.

TÁBLÁS JÁTÉKOK:
- **DÁMA**
- **FRANCIA SAKK**
- **NE NEVESS KORÁN (ÉS TÁRSAI)**

És végül

KISS ÁRPÁD PÁLYÁZATÁBÓL:

SPRITE MOZGATÁSA gépi kódú rutin segítségével: (C64) mozgása előre meghatározható legyen (pl. az X, Y ponttól a Z, F pontig és vissza), sebessége beállítható. Így pl. csak a saját emberkém mozgatását kellene megoldanom (nagyobb sebességgel mozogna 1 sprite BASIC-ből is mintha 8 sprite-ot egyszerre szeretnék mozgatni), és az ütközéseket kellene leolvasnom.

LEMEZKATALÓGUS:

Beolvasná a lemez tartalomjegyzékét (a lemez neve, ID a programok nevei, blokkok)
Funkciói:
a) Megadom a program nevét megmondom melyik lemezem, melyik oldalán található.
A programokat ABC sorrendben printerre lehessen küldeni, írja mellé a lemez nevét, oldalát.
b) A programok legtakarékosabb elhelyezése 1 lemezoldal segítségével. Miután beolvassa a tartalomjegyzéket, kérdezze meg mely programok tartoznak össze, és ezt tiszteletben tartva adja meg a legtakarékosabb elhelyezést, printerre is küldhető legyen.

Oktatási intézményeinkben több helyen megtalálhatjuk a TV-Computer és a PRIMO típusú számítógépeket. Az alábbi program segítségével a TVC-n írt adatokat tartalmazó magnetofonkazettát a PRIMO képes beolvasni további műveletekhez.

A TVC-n az alábbi programrészlettel tudunk adatokat a kazettára írni:

```
...
100 OPEN 5: OUTPUT "Név"
105 PRINT 5: ... adatok ...
110 CLOSE 5: OUTPUT
...
```

A TVC az adatfile-t ekkor a szalagon szekvencionálisan úgy rögzíti, hogy először egy fejlécet, majd 256 byte-os adatblokkokat ír fel a szalagra. A fejlécet és az adatblokkokat egy-egy szinkronizáló szakasz vezeti be. Ezt követi az adatfolyamat bitenként a blokk végéig. A fejléc és az adatblokkok első byte-ja 0, a második 106 értékű. A fejléc 9. byte-ja tartalmazza a file nevének hosszát, amit a név karakterei követnek. Az adatblokkoknál a 7. byte tartalmazza a blokk sorszámát (az elsőé 1), a 8. pedig a blokkban levő byte-ok számát. Az adatblokkok utolsó byte-ja jelzi, hogy vége van-e már az adatsorozatnak. Ha ez 0, akkor még folytatódik, ha 255, akkor vége.

A PROGRAM BEÍRÁSA

Gépeljük be a PRIMO-ba az 1. számú programot! A kihagyott részekre értelemszerűen a 2. számú lista adatai kerüljenek. A program futtatásakor először beolvassa, majd kiírja a szalagon található adatfile nevét. Ezt követően beolvassa az egyes adatblokkokat és sorszámaikat nagybetűkké alakítva A-tól kezdve megjeleníti. A nagybetűk folyamatos sorából láthatjuk, hogy a beolvasás hibátlan volt-e. Az utolsó blokk után a program visszatér BASIC-be és a 20480-as címtől kezdve az A változó értékéig terjedően megtalálhatjuk a TVC-n létrehozott adatokat. A program átalakítja a TVC-n használt ékezetes karaktereket a PRIMO kódjainak megfelelően, így az előbbin többletként meglevő hosszú ékezetes nagybetűk rövidekké változnak.

ÉS MÉG...

Néhány szót még a TVC által kiírt numerikus adatokról és az adatkivitel szerkezetéről. A TVC pl. a –101 számot a 45/49/48/49/32 karaktersorozat formájában rögzíti a szalagon. Pozitív számok esetén az előjel helyén egy szóköz (ASCII 32) van. Ha az adatkivitelnél az értékek közé ","-t raktunk, akkor a szalagon itt egy TAB (ASCII 9) kód lesz majd. A TVC minden RETURN (ASCII 13) után egy LF (ASCII 10) karaktert is elhelyez.

Markó György

a tv computer és a Primo között

2. SZÁMÚ LISTA

FEJLÉC BEOLVASÁSA

```
20000  33  0   80         LD HL,20480
       205 142 78         CALL SZINKRON
       22  7              LD D,7
       205 192 78  F-1    CALL BYTE
       21                 DEC D
       32  250            JR NZ F-1
       87                 LD D,A            D = név hossza
       62  7              LD A,7
       130                ADD A,D
       245                PUSH AF           A = névhossz+7
       205 192 78  F-2    CALL BYTE
       119                LD (HL),A         (HL) = név betűi
       35                 INC HL
       21                 DEC D
       32  248            JR NZ F-2
       54  13             LD (HL),13        végén RETURN
       209                POP DE            D = névhossz+7
       33  250 79         LD HL,20474       kiírás kezdőcíme
       126         F-3    LD A, (HL)        A = kiírandó
       205 232 78         CALL ÉKEZETES?
       205 199 53         CALL DSPHND
       35                 INC HL
       21                 DEC D
       32  245            JR NZ F-3
```

ADATBLOKK BEOLVASÁSA

```
20044  33  0   80         LD HL,20480       HL = kezdőcím
       205 142 78  A-1    CALL SZINKRON
       22  5              LD D,5
       205 192 78  A-2    CALL BYTE
       21                 DEC D
       32  250            JR NZ A-2
       245                PUSH AF           A = blokk sorsz.
       205 192 78         CALL BYTE
       87                 LD D,A            D = blokk hossza
       205 192 78  A-3    CALL BYTE
       119                LD (HL),A         (HL) = adatok
       35                 INC HL
       21                 DEC D
       32  248            JR NZ A-3
       205 192 78         CALL BYTE
       71                 LD B,A            B = záró byte
       241                POP AF
       198 64             ADD A,64          A = sorszám+64
       205 199 53         CALL DSPHND
       120                LD A,B            A = záró byte
       254 255            CP 255
       32  217            JR NZ A-1
```

ÁTALAKÍTÁS

```
20086  43                 DEC HL            HL = utolsó cím
       183                OR A              Carry-be 0
       17  0   80         LD DE,20480
       237 82             SBC HL,DE         HL = adatok száma
       26          ÁT-1   LD A,(DE)
       205 232 78         CALL ÉKEZETES?
       18                 LD (DE),A
       19                 INC DE
       43                 DEC HL
       124                LD A,H
       181                OR L
       32  245            JR NZ ÁT-1
       235                EX DE,HL          HL = utolsó cím
       201                RET
```

SZINKRON

```
20110  30  4              LD E,4
       119         S-1    LD (HL),A         (HL) = jelhossz
       6   0              LD B,0
       219 31      S-2    IN A, (magnó)
       4                  INC B             B = üres hossza
       163                AND E
       32  250            JR NZ S-2
       14  0              LD C,0
       219 31      S-3    IN A, (magnó)
       12                 INC C             C = jelek hossza
       163                AND E
       40  250            JR Z S-3
       120                LD A,B
       129                ADD A,C           A = B+C
       254 52             CP 52
       56  233            JR C S-1          kisebb 52-nél
       254 61             CP 61
       48  229            JR NC S-1         nagyobb 60-nál
       126                LD A, (HL)        A = előző érték
       254 28             CP 28
       56  224            JR C S-1          kisebb 28-nál
       254 41             CP 41
       48  220            JR NC S-1         nagyobb 40-nél
       205 192 78         CALL BYTE
       205 192 78         CALL BYTE
       254 106            CP 106
       32  210            JR NZ S-1         mégsem adatfile
       201                RET
```

BYTE BEOLVASÁSA

```
20160  6   8              LD B,8
       205 200 78  BY-1   CALL BIT
       16  251            DJNZ BY-1
       201                RET
```

BIT BEOLVASÁSA

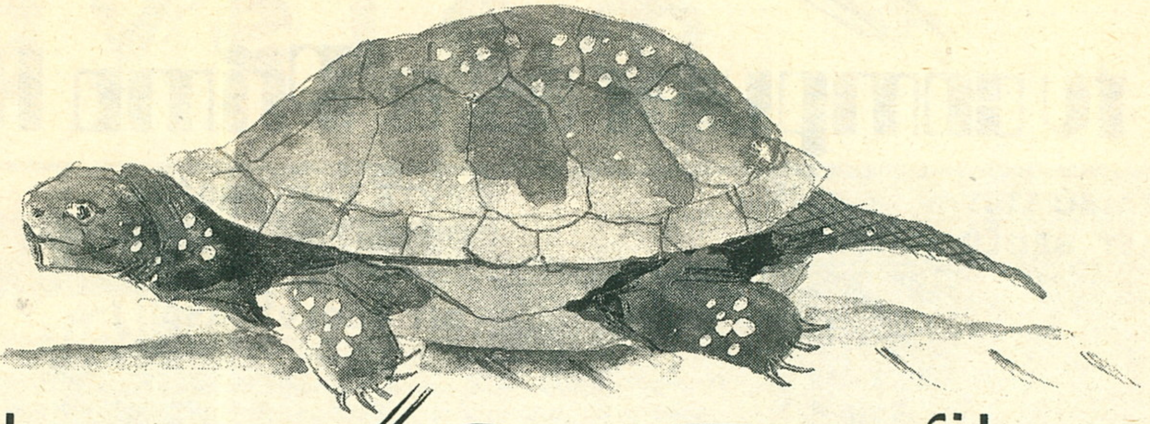
```
       197                PUSH BC
       245                PUSH AF
       6   0              LD B,0
       219 31      BI-1   IN A,(magnó)
       4                  INC B             B = üres hossza
       163                AND E
       32  250            JR NZ BI-1
       14  0              LD C,0
       219 31      BI-2   IN A,(magnó)
       12                 INC C             C = jelek hossza
       163                AND E
       40  250            JR Z BI-2
       120                LD A,B
       129                ADD A,C           A=B+C
       254 34             CP34              cary = 1 ha kisebb
       203 17             RL C              cary elmentése
       241                POP AF            A = előző érték
       203 25             RR C              cary vissza
       31                 RRA               A eltolása
       193                POP BC
       201                RET
```

ÉKEZETES BETŰK?

```
20200  254 128            CP 128
       216                RET C             nem ékezetes
       32  2              JR NZ É-1         nem Á
       62  93             LD A,93
       254 129     É-1    CP 129
       32  2              JR NZ É-2         nem É
       62  64             LD A,64
       254 130     É-2    CP 130
       32  2              JR NZ É-3         nem Í
       62  73             LD A,73
       254 131     É-3    CP 131
       32  2              JR NZ É-4         nem Ó
       62  79             LD A,79
       254 132     É-4    CP132
       32  2              JR NZ É-5         nem Ö
       62  92             LD A,92
       254 133     É-5    CP 133
       32  2              JR NZ É-6         nem Ő
       62  92             LD A,92
       254 134     É-6    CP 134
       32  2              JR NZ É-7         nem Ú
       62  85             LD A,85
       254 135     É-7    CP 135
       32  2              JR NZ É-8         nem Ü
       62  94             LD A,94
       254 136     É-8    CP 136
       32  2              JR NZ É-9         nem Ű
       62  94             LD A,94
20255  254 144     É-9    CP 144
       32  2              JR NZ É-10        nem á
       62  125            LD A,125
       254 145     É-10   CP 145
       32  2              JR NZ É-11        nem é
       62  96             LD A,96
       254 146     É-11   CP 146
       32  2              JR NZ É-12        nem í
       62  30             LD A,30
       254 147     É-12   CP 147
       32  2              JR NZ É-13        nem ó
       62  91             LD A,91
       254 148     É-13   CP 148
       32  2              JR NZ É-14        nem ö
       62  124            LD A,124
       254 149     É-14   CP 149
       32  2              JR NZ É-15        nem ő
       62  123            LD A,123
       254 150     É-15   CP 150
       32  2              JR NZ É-16        nem ú
       62  95             LD A,95
       254 151     É-16   CP 151
       32  2              JR NZ É-17        nem ü
       62  126            LD A,126
       254 152     É-17   CP 152
       192                RET NZ            nem ű
       62  127            LD A,127
       201                RET
```

1. SZÁMÚ PROGRAM

```
10 POKE 20000, 33,...
15 POKE 20044,33,...
20 POKE 20086,43,...
25 POKE 20110,30,...
30 POKE 20160,6,...
35 POKE 20200, 254,...
40 POKE 20255,254,...
45 POKE 20474,70,105,108,101,58,32
50 A=CALL(20000)
```


teknőc-grafika forth-ban ZX SPECTRUM

Azt gondoltuk, itt az ideje, hogy a BIT-LET is kilépjen a BASIC bűvköréből. Íme az első nem BASIC és nem is gépi kódú program. FORTH nyelven íródott, mégpedig Spectrumra. Minthogy az ős Spectrumosok közül nagyon sokan rendelkeznek már a géphez íródott FORTH-szal, úgy gondoltuk bátran közreadhatunk egy ebben a nyelvben írott programot.

A program a teknőcgrafikát ismeri. Konkrétan a ZX Spectrum Spec Forth interpreteréhez íródott, de egész kis munkával máshoz is átírható.
A FORTH nyelv tulajdonképpen egy olyan szótár, amelyben az egyes szavak bizonyos utasításokat jelentenek. Új szavakat a régiek segítségével lehet definiálni, ezek segítségével még újabbakat stb. Egy FORTH program nem más, mint bizonyos számú definíció megadása – épp ezért bármely FORTH programhoz lehet mindig hozzáírni még.
A FORTH utasítások egy ún. paraméter stacket használnak. Egy számot erre a veremre tenni a szám begépelésével lehet. A FORTH utasítások a bemenő paramétereket ezen a vermen várják, és ide teszik le az eredményeket. Ez azt jelenti, hogy a szükséges paraméterek az utasítás neve előtt már rajta kell legyenek a vermen (ezért is használ a FORTH RPN jelölést: 3+5 helyett 3 5 +), így tehát valamiféle PRINT 1000 helyett 1000.-ot kell írni (a . utasítás írja ki a verem legfelső elemét). Épp ezért az új LOGO-utasítások is így kell, hogy kapják az adatokat; pl. FORWARD 100 helyett 100 FORWARD-ot kell írni, és így tovább.
Ez a FORTH csak egész számokat ismer, de a teknőcgrafikához szükség van szinuszokra és koszinuszokra; ezt egy rövid gépi kódú program (lista mellékelve) végzi, amely a KOD nevű FORTH szóban van elbujtatva; tulajdonképpen annyit csinál, hogy a HD (HEADING) változóban tárolt érték (fokban) szinuszának és koszinuszának ezerszeresét (csak egészek vannak a FORTH-ban!) a SIN és COS változóba pakolja, az ARG pedig előjelhelyessé teszi ezeket az értékeket.
Nem LOGO nyelvet írtam FORTH-ban, hanem teknőcgrafikát. Ez azt jelenti, hogy csak a rajzolóutasítások újak, a FORTH vezérlőszerkezetek a régiek (meg szerintem jobbak is). Ezért a FORTH-teknőcgrafika használatkor alig fog hasonlítani a LOGO-ra. (Teknőcöt nem is rajzolunk.)
Ezért is ilyen rövid a program. Az egész mindenestül elfért 1024 byte-ban (ez 1 db ún. screen, FORTH-egység).

Varga Szabolcs,
1192 Budapest, Hungária út 6/a.

Az új utasítások szintaxisa:

n FORWARD	– a teknőc n egységgel elmozdul előre pl. 30 FORWARD
n BACK	– a teknőc n egységgel elmozdul hátra pl.: 30 BACK
n RIGHT	– a teknőc n fokkal elfordul jobbra pl.: 45 RIGHT
n LEFT	– a teknőc n fokkal elfordul balra pl.: 45 LEFT
PENUP	– nem húz vonalat a teknőc, miközben mozog
PENDOWN	– újra húz
n SETH	– beállítja a teknőc fejének az irányát: 90 SETH – észak, 270 – dél, 0 – kelet, 180 – nyugat, 45 – északkelet stb.
n SETX **n SETY**	– beállítja a teknőc helyének x, ill. y koordinátáját
x y SETXY	– mindkét koordinátát beállítja FIGYELEM! A LOGO-ban a SETXY, SETX, SETY utasításokkal is lehet rajzolni. Itt nem! (később esetleg)
KOZEP	– a teknőc középre megy, feje északra áll

A többi új szó: X és Y – konstansok; SIN, COS, HD, PEN – változók; KOD – a gépi rutin; ARG – az előjelhelyes rutin.

Ha túl hosszúak lennének a szavak, viszonylag könnyű rajta segíteni:

```
: FD FORWARD;
: BK BACK;
: RT RIGHT;
: LT LEFT;
: PN PENUP;
```

```
SCR #1
( FORTH-TURTLE-GRAPHICS BY SZABOLCS VARGA 1987 )

23677 CONSTANT X 23678 CONSTANT Y 90 VARIABLE HD 0 VARIABLE SIN
0 VARIABLE COS 1 VARIABLE PEN CREATE KOD SMUDGE
197 C, 237 C, 75 C, HD , 205 C, 11563 , 62 C, 90 C, 205 C, 11560
, 239 C, 5 C, 163 C, 4 C, 49 C, 31 C, 164 C, 49 C, 49 C, 4 C,
4 C, 4 C, 1 C, 32 C, 164 C, 49 C, 49 C, 4 C, 4 C, 4 C, 56 C,
205 C, 11682 , 237 C, 67 C, COS , 205 C, 11682 , 237 C, 67 C,
SIN , 193 C, 195 C, NEXT , : SETX X C! ; : SETY Y C! ;
: ARG KOD HD @ DUP 180 > IF SIN @ MINUS SIN ! THEN DUP 90 > SWAP
270 < AND IF COS @ MINUS COS ! THEN ; : SETH HD ! ARG ;
: FORWARD DUP COS @ M* 1000 M/ SWAP DROP SWAP SIN @ M* 1000 M/
SWAP DROP PEN @ IF DRAW ELSE Y @ + Y ! X @ + X ! THEN ;
: LEFT HD @ + 360 + 360 MOD HD ! ARG ; : BACK MINUS FORWARD ;
: RIGHT MINUS LEFT ; : PENUP 0 PEN ! ; : PENDOWN 1 PEN ! ;
: SETXY Y C! X C! ; : KOZEP 127 87 SETXY 90 SETH ;
```

: PD PENDOWN;
: SX SETX;
: SY SETY;
: XY SETXY;
: SH SETH;
: KP KOZEP;
És ezek után a rövidítések ugyanúgy használhatók lesznek, mint az eredeti szavak (azok mellett).

Néhány példa az új lehetőségek használatára

: NEGYZET KOZEP 5 1 DO 50 FORWARD 90 RIGHT LOOP; pl. NEGYZET négyzet tetszőleges helyre:
: N1 SETXY (két adatot vár) 0 SETH 5 1 DO 50 FORWARD 90 RIGHT LOOP; pl. 100 100 NEGYZET
ötágú csillag akárhova:
: OT SETXY 0 SETH 6 1 30 DO FORWARD 144 RIGHT LOOP; pl. 150 100 OT
egy kör akárhova:
: KOR SETXY 0 SETH 61 1 DO 6 FORWARD 6 RIGHT LOOP; pl. 120 120 KOR és így tovább.

Figyelmeztetés!

A TEKNŐCÖT NEM LEHET A KÉPERNYŐN LÁTNI RAJZOLÁS KÖZBEN! TUDNI KELL, HOL VAN, HOL ÁLL!

(Azért meg lehet tudni: X @. Y @. HD?-re kiírja rendre az X, Y koordinátákat és a fejállást, de ekkor már az ember összefirkálta a képernyőt; ha meg letörli, úgyis mindegy, nem? – akkor a 0; 0-ba kerül.)

A szerkesztő azért van, hogy a lap olyan legyen, amilyenek az olvasói!

A gépi kódú rutin:

Hexa kód	Mnemonik		Megjegyzés
C5	PUSH	BC	;BC elmentése
ED 4B HD	LD	BC,(HD)	;HD értékének
CD 2B 2D	CALL	ST-VAL-BC	;stackbe töltése
3E 5A	LD	A,90	;90 a verem
CD 28 2D	CALL	ST-VAL-A	;tetejére
EF	RST	40	;Lebegőpontos kalk.
05	DB	5	;/
A3	DB	163	;ST-PI/2
04	DB	4	;*
31	DB	49	;DUP
1F	DB	31	;SIN
A4	DB	164	;ST-10
31	DB	49	;DUP
31	DB	49	;DUP
04	DB	4	;*
04	DB	4	;*
04	DB	4	;*
01	DB	1	;EXCHANGE
20	DB	32	;COS
A4	DB	164	;ST-10
31	DB	49	;DUP
31	DB	49	;DUP
04	DB	4	;*
04	DB	4	;*
04	DB	4	;*
38	DB	56	;END
CD A2 2D	CALL	FP-TO-BC	;Verem teteje
ED 43 COS	LD	(COS),BC	;--> COS
CD A2 2D	CALL	FP-TO-BC	;Verem teteje
ED 43 SIN	LD	(SIN),BC	;--> SIN
C1	POP	BC	;BC visszamentése
C3 84 62	JP	NEXT	;Visszaugrás
			;FORTH-ba

ötlet

SORVEZETŐ

A B C D E F G H I

KOMBINATÓRIKA, SZÁMOLÁS

1. feladat: Van 3–3 golyónk három színből. Hányféleképpen válogathatunk ki közülük három darabot, ha egy-egy színt több példány is képviselhet? (Ismétléses variációk.)

```
10 N=3:SCNCLR
100 FOR I=1 TO N
110 FOR J=1 TO N
120 FOR K=1 TO N
140 PRINT CHR$(64+I);CHR$(64+J);CHR$(64+K);" ";
150 VA=VA+1:IF K=N THEN PRINT," ";
160 IF J*K=N*N THEN PRINT
170 NEXT K,J,I
200 PRINT:PRINT VA;"DARAB VARIA´CIO´"
```

F1. Háromnál többféle színből válasszunk három golyót!
F2. INPUT-tal adjuk meg a golyók színeit, és ezek kezdőbetűit írassuk ki a 140-es sorban.

2. feladat. Az előző feladat variációi közül válogassuk ki a permutációkat
(minden szín csak egyszer fordulhat elő)!
Az előző programban mindössze a

```
10 N=4:SCNCLR
100 FOR I=1 TO N
110 FOR J=1 TO N:IF J=I THEN 180
120 FOR K=1 TO N:IF I=K OR J=K THEN 170
140 PRINT CHR$(64+I);CHR$(64+J);CHR$(64+K);". ";
150 PE=PE+1:IF K=N THEN PRINT," ";
160 IF J*K=N*N THEN PRINT
170 NEXT K
180 NEXT J
190 NEXT I
200 PRINT:PRINT PE;"DARAB PERMUTA´CIO´"
```

módosításokat kell végrehajtani.
F3. Próbáljuk az egyenlőség-vizsgálatot „gyorsítani". (Hat golyó esetén a fenti módszer bizony elég nehézkes.)
F4. Az előző feladat lehetőségeiből válasszuk ki azokat (jelöljük meg *-gal), amelyek ebben a feladatban is elfogadhatóak. Hasonlítsuk össze a variációk és permutációk számát!
F5. Engedjünk meg bizonyos ismétlődéseket! Például egy vagy két színből szerepelhessen legfeljebb két példány.

3. feladat. Öt különböző színű golyó közül válasszunk ki hármat, ahányféleképpen csak lehet! (Kombinációk.)
Ismét csak néhány sort kell változtatni:

```
10 N=5:SCNCLR
100 FOR I=1 TO N-2
110 FOR J=I+1 TO N-1
120 FOR K=J+1 TO N
140 PRINT CHR$(64+I);CHR$(64+J);CHR$(64+K);" ";
150 KO=KO+1:IF K=N THEN PRINT," ";
160 IF J*K=N*N THEN PRINT
170 NEXT K
180 NEXT J
190 NEXT I
200 PRINT:PRINT KO;"DARAB KOMBINA´CIO´"
```

F6. Próbáljuk más paraméterekkel (színek, kiválasztott elemek száma) is futtatni a programot!
F8. Próbáljuk a F1. variációk közül megjelölni a kombinációkat!
F8. Engedjünk meg bizonyos ismétlődéseket!

4. feladat. Számítsuk ki N! értéket!

```
10 INPUT N
90 F=1
100 FOR I=2 TO N:F=F*I:NEXTI
120 PRINT F
```

Sajnos a fenti program csak 10!–15!-ig pontos. DBL típusú azonosítókat használva (ha van ilyen: 20 DEFDBL F) N = 15–25-ig kielégítő. A Technika folyóirat 1984. VI. száma nagy pontosságú műveletekkel foglalkozik, többek közt N!-t tetszőleges pontossággal előállítja STRING-ek segítségével. Mutatunk erre egy másik megoldást is. Lehet, hogy ez bonyolultabb, de „rímel" a polinomok szorzása című (elég rossz hatásfokkal oktatott) anyagrésze: A számjegyeket hármasával csoportosítjuk – A (J) – és a szorzást a csoportokkal egyenként végezzük. Az esetleges átvitel – A1 – a következő, J+1-ik csoporthoz adódik. A 180–188 sorok között a tagolt, jól olvasható kiírás történik (pontosan ezért csoportosítottunk hármasával). 195-ös sor a hatványozást, és a faktoriálist választja szét.

```
50 INPUT "MINEK, HANYADIK HATV. (0,N)-N FA
KT.";A8,N
60 M=1:A(1)=1:A9=A8:IF A9=0 THEN A9=1
100 FOR I=1 TO N:FOR J=1 TO M:A(J)=A(J)*A9
+A1
120 IF A(J)<1000 THEN A1=0: ELSE A1=INT(A(
J)/1000):A(J)=A(J)-A1*1000
150 NEXT J
170 IF A1>.5 THEN M=M+1:A(M)=A1:A1=0
180 W=0:FOR J=M TO 1 STEP -1:A=A(J)
182 FOR K=1 TO 3:E1=10↑(3-K):B=INT(A/E1+.0
1):A=A-E1*B:IF B+W<.001 THEN 185
183 W=1:CHAR 1,39-J*4+K,24,CHR$(48+B)
185 NEXT K,J
188 PRINT
195 IF A8=0 THEN A9=A9+1
200 NEXT I
```

F9. Könnyen átalakítható a feladat két tetszőlegesen nagy szám összeszorzására. Tulajdonképpen ez demonstrál egy igazi polinom szorzást (többtag*többtag).
F10. Próbáljuk meg a tizedespontot is kezelni!
F11. Próbáljunk meg osztani is!

5. feladat. Számoljunk ki egy tetszőleges binomiális együtthatót!

$\binom{N}{K} \frac{N!}{K!*(N-K)!}$ segítségével a feladat visszavezethető az előzőre. Javaslunk egy másik megoldást is:

```
10 INPUT "N E´S K LEGYEN";N,K
12 K=INT(K):N=INT(N)
15 IF K>N OR K<1 THEN 10
20 K1=K:IF K>N/2 THEN K1=N-K
100 EH=1:FOR I=1 TO K1:EH=EH*(N-I+1)/I
120 NEXT I
150 PRINT EH
```

A 20-as sorban a Pascal háromszög szimmetrikus voltát használjuk ki:

$\binom{9}{2}$ gyorsabb, mint $\binom{9}{7}$!!

F12. Hasonlítsuk össze az együtthatók kétféle kiszámítását!

Török Turul

POSTA

Hogyan lehet a C+/4 USERPORT-ját 8 bites párhuzamos digitális bemenetként használni?
(A C 64-re vonatkozóan ráleltem a megoldásra: a CIA#2 B kapu adatirány–regiszteren DD03; 0 bit = IN a csatl. C–L lábain levő jelek adják DD01 bitjeit)
***Tímár Ferenc** tanár, **Pollák A.** Erősáramú SZKI, Szentes*

A Plus/4-es a C 16-tól eltérően, és a C 64-hez hasonlóan rendelkezik egy úgynevezett felhasználói (előkelőbben: user) porttal. Ez mindkét gépnél a nyomtatott áramköri alaplemezből a hátoldalon kialakított 2*12 érintkező sáv, melyek egymástól 3,96 mm távolságra vannak. Itt érhetők el a soros- és a párhuzamos átvitelt biztosító csatkozási pontok.

De mint minden másban természetesen, e csatlakozó kialakításában is jelentős különbségek vannak a két gép között, és már az is csoda, hogy a csatlakozójuk azonos és legalább a tápfeszültségek és a soros átvitel majdnem valamennyi pontja azonos pozíción került kivezetésre. (Így a C 64-hez gyártott szintillesztők – sajnos csak a külső műanyag dobozuk nélkül – de csatlakoztathatók a Plus/4-hez és működnek is vele). A soros vonalat végre egy ténylegesen erre való cél integrált áramkör kezeli, az amelyiket már a VC 20-ba is beterveztek, de költségcsökkentés miatt még az oly annyira tisztelt C 64-ből is kispóroltak, és egy szoftver–hardver öszvérrel helyettesítettek.

Az új gépen tehát sokkal nagyobb átviteli sebesség érhető el. De a cég, hűen önmagához, ismét igyekezett megtakarítani amit csak lehetett, és a Plus/4-et egy szerényebb párhuzamos csatlakozási lehetőséggel látta el.

A C 64 a nyolc adat biten felül rendelkezik néhány további bittel is, amelyek segíthetnek az adatbitek kezelésében, illetve felhasználásában. Ez az úgynevezett kézfogásos (handshake) üzemmódot is lehetővé teszi. Ilyen például a nagyobb kapacitású lemezmeghajtók vagy centronics illesztőjű nyomtatók esetén szükséges. Természetesen bármely más saját tervezésű áramkör csatlakoztatását is egyszerűbbé teszik (pl. eprom programozó, analóg–digitál és digitál–analóg átalakítók stb.)

A Plus/4-nek csupán csak a nyolc adatbitje van meg, melyek vegyesen lehetnek be- illetve kimenetek. Ezt a C 64-nél már megkedvelt lehetőséget itt egy Commodore gyártmányú 6529 típusszámú integrált áramkör biztosítja olcsó, de szellemes módon.

Az áramkör tulajdonképpen egy nyolcbites tároló, amely a SFD10–FD1F címek bármelyikére aktivizálható. Az erre a címre írt értékek azonnal megjelennek az IC kimenetén és egy újabb érték beírásáig ott is maradnak. Ez tehát a „minden bit kimenet" üzemmód. A kiírt érték természetesen bármikor visszaolvasható.

A kimenetek kialakítása azonban olyan, hogy a logikai egy szinten levő bit kb. 0,7 mA árammal (2 LS terhelés) a logikai nulla szintre hozható. Mivel a visszaolvasás az IC tényleges kimeneteiről, azaz lábairól történik, lehetséges ezen kivezetéseket bemenetnek használni.

Ez az oka annak, hogy a gép bekapcsoláskor minden bitet egybe állít, lehetővé téve, hogy bármelyik bemenet legyen.

Ha tehát csak bemenő bitekre van szükségünk nincs semmi más tennivalónk, mint a bitek olvasása. Ha csupa kimenő bitre van szükségünk, akkor meg csak az értékeket kell beírnunk a megadott címek valamelyikére.

Kicsit körültekintőbbnek kell lennünk a be- és kimenő bitek vegyes alkalmazásánál. A kiírandó értékeket úgy kell előállítani, hogy a kimeneti bitek értéke a kívánt érték, míg a bemeneti bitek értéke mindig logikai egy legyen. Jól használhatók erre a logikai utasítások mind basic-ből mind assembler-ből. A beolvasott értékből a kimeneti biteket figyelmen kívül hagyva pedig megkapjuk a bemeneti bitek értékét.

Végül még arra hívom fel a magnetofont is használók figyelmét, hogy D2-es biten a gép a magnetofon billentyűinek állapotát figyeli, és ezek lenyomása esetén ezt a bitet leföldeli azaz logikai nulla szintre kényszeríti.

Rendszeres olvasója vagyok a BIT-LET mellékletnek. Mint észrevettem, gyakran szerepel benne az ATARI 800 XL típusú gép is. Mivel én ilyen géppel rendelkezem azt szeretném kérdezni önöktől, tudják-e, hogy hol lehet ehhez a géphez könyveket kapni?
Szilágyi János, 2451 Ercsi Pf. 18/K

Úgy tűnik, a számítástechnikai könyvekkel is foglalkozó kiadók még nem ébredtek rá arra, hogy az Atari-gépek is egyre szélesebb körben terjednek Magyarországon. Az egyetlen, ezzel kapcsolatos kötet a Novotrade „Hetedhét Atari 800 XL" című kiadványa, Vitray Péter munkája – mást egyelőre ne is keressen a könyvesboltokban.

Olvasónk *Schuman Ádám,* (1121 Bp., Csorna u. 1.) írja:
Nekem C 16-os gépem van, amit igen jó gépnek tartok. Mégis lépten-nyomon azzal találkozom, hogy a C 64 ennyivel meg annyival jobb, a C 16 olyan rossz konstrukció, hogy már nem is gyártják.

Olvasónk 3 kérdése, és a rövid válaszok:

1. Tényleg abbahagyták a C 16 és a Plus/4 gyártását? Ha igen, miért?

A C 16 gyártását valóban leállították. Oka az, hogy ott van a nagyobb memóriájú, több beépített programot tartalmazó Plus/4, amely kompatíbilis vele. A C 16 egyébként egyértelmű kudarc volt, a Plus/4 is majdnem. Fő oka: a szoftver hiánya. A mai számítógéppiacon gyakorlatilag az dönt, hogy milyen hamar, milyen minőségű és mennyiségű szoftver készül. Természetesen óriási előny, ha korábban meglevő programok változtatás nélkül futnak. (ld. IBM)

2. C 64-en már többször találkoztam beszélő, sőt éneklő programmal.
Lehet-e a C 16-ra is beszédszimulátor programot írni? (Ha esetleg van ilyen a Szerkesztőség birtokában, tegyék közzé!)

Elvileg nincs akadálya a beszédszintetizálásnak, bár nekünk nincs ilyen programunk. Miután a Spectrum (egyébként meglehetősen kevés szolgáltatást nyújtó) „hanggenerátorára" írt beszédszintetizátort is hallottunk már (sőt, meg is lehetett érteni), ezek után az ennél hardveresen is többet tudó C 16-on ennek nyilván nincs akadálya.

3. Hiányosság, hiba-e, hogy a C 16-on nincs SPRITE? Ha igen, mi helyettesíti?

Nem hiba. Az, hogy hiányosság-e, felfogás kérdése, nyilván sokszor (különösen játékok esetében) lényegesen egyszerűbb az élet a SPRITE mellett. Szoftverúton azonban (mint sok minden egyebet, ezt is) lehet „szimulálni", azaz lényegében szoftverrel helyettesíthető.

Sajnos, jelenleg ez sem áll rendelkezésünkre.

A számitógépprogram
nem kivánságaid,
hanem utasitásaid
szerint működik!

Mielőtt eldönti, hogy kitölti-e, kérjük olvassa el a 17. oldali vezércikkünket.

A SZERKESZTŐ AZÉRT VAN, HOGY A LAP OLYAN LEGYEN, AMILYENEK AZ OLVASÓI. Éppen ezért kérjük, hogy szíveskedjen az alábbi kérdésekre válaszolni, s válaszait eljuttatni szerkesztőségünkbe.)

Szerintem fölöslegesek a lapban a következő rovatok: (megfelelő aláhúzandó)

programajánlat – vallató – híroldal – posta – gépnyerő – hardverötletek – szoftverötletek – egyéb: ....

Jó lenne, ha több programot közölnének a lapban:

Spectrumra – Atarira – C 64-re – C 16-ra – Primóra – TVC-re – HT-re – egyéb: ....

Szívesen olvasna-e többet a lapban a magasabb kategóriájú gépekről, a számítástechnika csúcstechnológiájáról?

igen – nem

Vannak-e olyan rovatok, amelyeket szeretne gyakrabban vagy nagyobb terjedelemben látni a lapban? Ha igen, melyek ezek?

....

....

Egyetért-e azzal, hogy a BIT-LET ritkán közöl játékprogramokat, s akkor is csak logikai típusúakat?

igen – nem

Örülne-e ha egy olyan új rovatot indítanánk, amelyben közkézen forgó játékprogramok megoldásait, térképeit, örökéleteit adnánk közre.

igen – nem

Szívesen olvasna-e újabb Vallatókat, s ha igen, milyen gépekről?

....

Örülne egy olyan rovat létrehozásának, amelyben szoftvereket tesztelnénk? Ha igen, milyen típusú programokat kellene ebben a rovatban ön szerint vizsgálni? (Több is aláhúzható)

játékprogramok – felhasználói szoftverek – oktató programok – egyebek: ....

Jó lenne-e ha a BIT-LET rendszeresen közölne olyan cikkeket, amelyek az IBM és IBM kompatibilis gépekkel foglalkozóknak szólnának?

igen – nem

Kérjük, hogy amennyiben egyéb közölnivalója van, szíveskedjen ezt külön levélben csatolni a kitöltött ívhez.

A lapot kitöltő életkora: ....

foglalkozása: ....

EPROM SPECTRUMHOZ

A Spectrum-tulajdonosok nagy problémája, hogy a gyakran használt saját (nyomtató vezérlő, hibakezelő stb.) rutinokat állandóan be kell tölteni a memóriába. Ennek az elkerülése érdekében célszerű a programokat EPROM-ba égetni.

Ezt az EPROM-ot azonban a 65k-s memóriatartományon belül kell elhelyezni, mivel a Z80-as processzor másképpen nem éri el. Általában ezt vagy a RAM memória egy része helyett, vagy – egy kapcsoló áramkörrel – a ROM-mal párhuzamosan építik be. Mind a két megoldás hátránya, hogy így az EPROM és alatta lévő memória nem használható egyszerre.

Kevesen tudják azonban, hogy a ROM-ba 1170 byte egybefüggő szabad terület van. Ennek a területnek a kihasználására két lehetőség is van.

Az első, hogy egy 16k-s EPROM-ba a teljes ROM tartalmat át kell égetni, a megfelelő terület kivételével és ide a megfelelő programot kell beégetni. Ennek a megoldásnak az előnye, hogy a ROM program kisebb hibái is kijavíthatóak így. Hátránya azonban, hogy ha a mi programunk helyett akarunk ismét újabbat beírni, akkor újra cserélni kell az egész 16k-t így egy-két 1k-s rutinunk is rengeteg pénzt emészt fel.

HARDVER ÖTLETEK

A másik módszer, hogy csak egy kisebb, 1 vagy 2 k-s EPROM-ot használunk fel, és ezt kapcsoljuk egy külső áramkörrel a megfelelő címek esetén a ROM helyére.

Mivel a ROM-ban a szabad terület 386E–3CFF címek, ezért a címzés egyszerűsítése érdekében célszerű a 3800–386D terület tartalmát változatlanul beégetni mind az 1, mint 2k-s EPROM-ba.

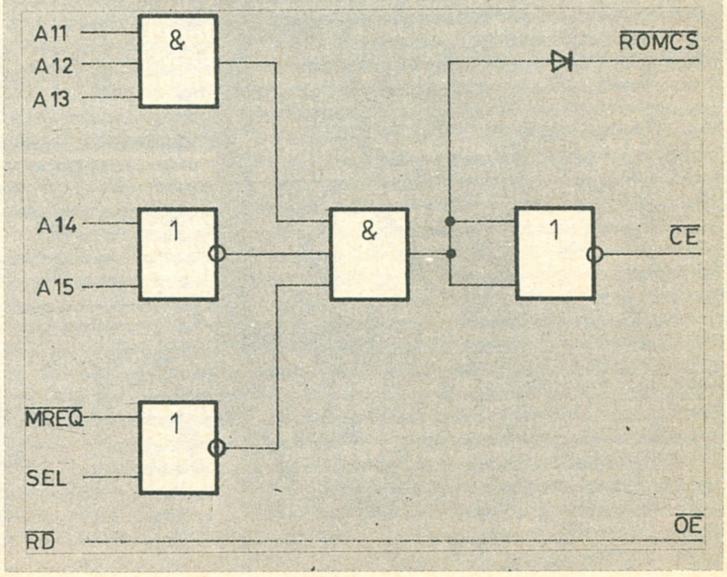
Így az 1k-s EPROM esetén (2758) 386E–3CFF közti 914 byte-os terület használható fel szabadon.

A 2k-s EPROM előnye, hogy a 32–128 kódú karakterek formáját tetszőlegesen átdefiniálhatjuk szebb formájúra, a RAM foglalása nélkül. A karakterek formája a 3D00–3FFF területen van, így ezt a területet módosítással, vagy anélkül, de be kell égetnünk. Tehát ekkor a 386E–3CFF terület 1170 byte-ja használható fel.

A rajzon jelölt vezetékeken kívül természetesen be kell kötni a táp, föld, adat és címvezetékeket is.

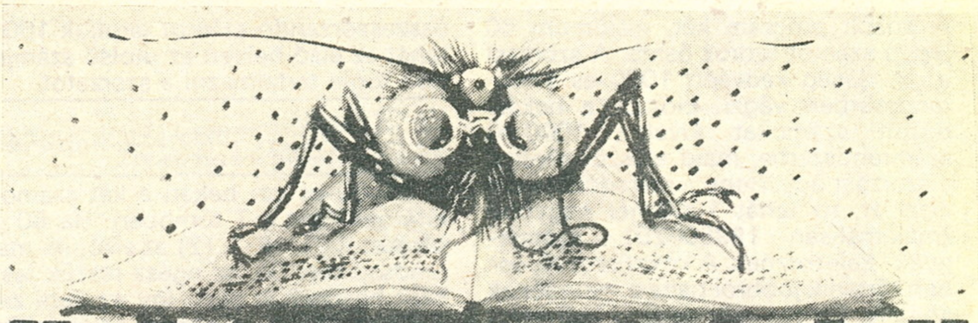
A SEL jelű vezetékre 1k-s EPROM-nál az A10, 2k-s EPROM-nál az MREQ jelet kell kötni.

Krizsák László Hantos, Nagylóki u. 6.

Áts: OXFORD PASCAL C64-esen – Novotrade, 221 o., 150 Ft.
(A több mint egy évtizede elterjedt, jól struktúrált, de a mikrogép-tulajdonosok által ritkán használt programozási nyelvről ad hasznos információkat a kötet.)

Kovács: Sakkprogramozásról mindenkinek – Novotrade, 241 o., 239 Ft.
(Valóban mindenkihez szól a kötet: a kezdő sakkozóktól, illetve a kezdő programozóktól a legmagasabb szintig. Mindegyikük megtalálja azt az eljárást, algoritmust, ami felkészültségi szintjének megfelel.)

KÖNYVMOLY

Szűcs Ervin: A számítógép tegnaptól holnapig – Műszaki Könyvkiadó, 136. o., 48 Ft.

Úgy tűnik, hogy a Műszaki Könyvkiadó „ráállt" a kezdőknek, a laikusoknak szóló számítástechnikai könyvek kiadására, amelyek nem a programozás mikéntjét próbálják mindenáron belesúlykolni az olvasók fejébe, hanem a számítógép mibenlétét, széles körű alkalmazási lehetőségeit igyekeznek ismertetni. Júniusban az „Első könyvem a mikrókról" című kiadványról szóltunk – amit a Novotrade-del közösen jelentettek meg –, és máris itt az újabb, hasonló témájú könyv. Lehet, persze, hogy ez az egybeesés csak a nyomdai átfutás szeszélyének köszönhető, de mindenesetre hasznos, hogy az olvasó igényei szerint válogathat a hasonló témájú könyvek közül.

Ami tovább erősíti a két kötet hasonlóságát: tulajdonképp mindkettő képeskönyv. Míg azonban az „Első könyvem..." a szövegbe beépített színes képekkel illusztrálja mondanivalóját – illetve a képek teszik ki a kötet nagy részét –, addig „A számítógép..." szerkesztési koncepciója más: minden második oldalon egy-egy egészlapos (fekete-fehér) illusztráció, a következőn pedig a hozzá tartozó szöveges fejezet.

Ezt a szerkesztési koncepciót követi az egész kötet: ha felütjük, a bal oldali lapon a képet látjuk, jobb oldalon pedig a hozzátartozó szöveg olvasható. A szerző a kötet elején így fogalmaz: „Talán sikerül a szemléltető képek és a hozzájuk tartozó szöveg segítségével együttesen meggyőzni az Olvasót arról, hogy a kultúra egy és oszthatatlan, és hogy annak ma már szerves része a technikai kultúra, s hozzá tartozik a számítástechnikai kultúra is." Mindezt valamivel idősebb korosztállyal igyekszik tudatosítani, mint a korábban említett kötet – erre utal a nagyobb terjedelem, a komolyabb, elemző hangnem is. Csakhogy...

A kötet érdemi része, azaz a szöveg ellen nem lehet érdemi kifogásunk. A képek azonban... Nos, a kötet grafikai kidolgozása csapnivaló – és ez annál nagyobb hiba, mert a szerző is egyenlő fontosságot tulajdonít a képeknek és a szövegnek. A képek egy részét rajzok, másik részét fényképek, harmadikat pedig e kettő kombinációja teszi ki. A karikatúraszerű rajzok jópofák, és érzékeltetik is a szemközti oldal tartalmát – nem is ezekkel van bajunk.

A fotók azonban annyira homályosak, szürkék, tónustalanok, hogy az már elfogadhatatlan. Ahol pedig a fotókat a rajzokkal kombinálják, ott – nincs rá jobb szó – borzalmas eredmények születtek. Filc- vagy tustollal átrajzolt seszínű fotók próbálnak illeszkedni a hozzájuk erőltetett grafikákhoz.

A háborgás után nézzük azonban az érdemi részt, a szöveg tartalmát! Azt már említettük, hogy a grafikus és a szöveges oldalak felváltva követik egymást – de azt még nem, hogy minden szövegoldalnak külön címe is van. Nem rossz ez, hiszen így minden fejezet egészoldalas illusztrációt kap – de vannak hátulütői is. A „fejezetnek" megfelelő egyoldalas szöveg néhol kissé terjengős – ez fordul elő, persze, ritkábban, hiszen az egyoldalas megkötés hatalmas korlátot jelent ilyen témakörök esetében –, máshol viszont a szerző igyekszik szinte az érthetetlenségig tömöríteni mondanivalóját, vagy pedig több, egymást következő fejezetnek hasonló címet adva folytatja ugyanannak a területnek az ismertetését.

Ennek ellenére jó áttekintést ad a kötet a számítástechnika múltjáról, történetéről, fejlődéséről, és jelenlegi helyzetéről. Mondanivalója lényegének tekinti a szerző az algoritmus fogalmának, alapjainak megismertetését.

A kötet lényegében négy fő részre osztható. (Erre talán a szerző sem gondolt, könyvét 65 részre osztva. Így lehet, hogy felosztásunk esetleges, önkényes.) Az első, legvaskosabb szakasz a számítástechnika történetével foglalkozik. Itt a könyv a feltételezhetően tizenéves olvasók számára jó áttekintést nyújt a számítástechnika kialakulásáról, a XX. század elejéig. A – szerintünk – összefoglalást jelentő „A technika fejlődése" fejezetben olvasható vulgár-marxista értelmezést viszont valószínűleg már a tizenévesek is idegenkedve olvassák.

A második rész egyfajta elméleti tudnivalók gyűjteményének tekinthető: szó esik itt a számítógépek programozásának alapelveiről, a gépek által használt algoritmusok alkalmazásáról, a számítógép-generációkról, az információk feldolgozásáról. Itt is lehetnek persze kifogásaink a tartalommal szemben. Így az információval, informatikával foglalkozó fejezetek meglehetősen terjengősek, ugyanakkor nem sokat mondanak – hogy mi is információelméleti kifejezéssel éljünk: redundánsak, azaz sok ismétlődő ismeretet tartalmaznak.

A harmadik rész foglalkozik az alkalmazásokkal – és ez a könyv leghasznosabb része: az általánosan vett számítógépes termelésirányítástól kiindulva a szerző sorra veszi a felhasználási lehetőségeket egészen a sportig, művészetig, játékig. Eközben mindig hangsúlyozza: a gép csak eszköz az ember kezében, csak arra képes, amire programozzák. Jelentős terjedelmet szentel itt a szerző a robotok fejlesztésére, generációik ismertetésére – sőt a sci-fi szerzők ezzel kapcsolatos véleményére is.

Az utószónak tekinthető néhány oldalas negyedik rész a számítógépek további fejlődésével foglalkozik. A szerző itt két képet villant fel: az egyiknél meglehetősen közhelyszerűen egy nem túl régi japán kiállítás tapasztalataira hivatkozik, (napelemek, alakelemzők, TV, lemezjátszó, háztartás automatizálása) mint az eljövendő nagy változásra. Vagyis a szerző ettől reméli az ipar megváltását? A másik kép, a robotok támadásával kapcsolatban – a „Rémképek" címet viseli – a Bibliától József Attiláig idéz írókat, költőket, arra a végkövetkeztetésre jutva, hogy a gépek az embert szolgálják.

Végül is a szerző még a legeslegutolsó, mindent összefoglaló fejezetben sem oszlatja el a kötet tizenéves olvasóinak rémálmait: nem győzi meg őket a robottámadás lehetetlenségéről – de ez talán nem is volt feladata.

Tallér József

AZ ATARI-NYERŐ 3. FELADATÁNAK MEGOLDÁSA

A közölt program két, maximum 60 jegyű számot szoroz össze. A szorzást a gyorsaság kedvéért 1000-es számrendszerben végzi. Először a bekérdezett számokat átváltja 1000-es számrendszerbe, majd először elvégzi a szorzást úgy, hogy a maradékot nem viszi át, itt tehát 1000-nél nagyobb (maximálisan 19960020) „számjegyek" keletkeznek. A következő lépésben történik jobbról balra a maradékok átvitele. Ezután már csak ki kell íratni a szorzatot. Az 1000-es számrendszert az indokolja, hogy egyrészt ebbe könnyű átírni (és innen visszaírni) egy tízes számrendszerbeli számot, másrészt ez a legnagyobb az ilyen tulajdonságú alapszámok közül, mivel már 15 db maximum 9999∗9999 nagyságú szám összeadásakor a gép kerekít. (Mi a programot C 16-ra írtuk, ha valakinek a gépe már 20 db 999∗999 nagyságú számot sem tud pontosan összeadni, annak át kell dolgozni a programot 100-as számrendszerre.) A gyorsítást elsősorban azáltal érjük el, hogy a szorzat jegyeinek kiszámításakor max. 3600 helyett csak max. 400 szorzást végzünk el. (A gép két változóban tárolt 3 jegyű számot kb. ugyanannyi idő alatt szoroz össze, mint két egyjegyűt!)

Nézzük a programot soronként!

```
10 DIMT(2,20),E(41)
```

A 10-es sorban dimenzionáljuk a T tömböt, melynek két „sorában" a két összeszorzandó számot tároljuk 1000-es számrendszerben, „hátulról előre", tehát az első helyen az utolsó számjegyet; s az E tömböt, mely hasonló módon fogja tartalmazni a szorzatot.

```
20 FORI=1TO2
30 INPUTA$:L=LEN(A$):L(I)=(L+2)/3:IFL>60THEN30
40 FORJ=1TOL(I):T(I,J)=VAL(MID$("00"+A$,L+3-3*J,3)):NEXTJ
50 PRINT:PRINT:PRINT:NEXTI
```

A 20–50-es sor bekéri a két számot, s 1000-es számrendszerbe átalakítva eltárolja őket a T tömbben. Ha 60 jegynél hosszabb számot írunk be, újra kérdez. L (1) ill. L (2) az első, ill. második szám hossza lesz 1000-es számrendszerben (ill. az egész részük lesz a hossz, de csak ciklus felső határaként használjuk őket, így ez nem zavar).
A 40-es sorban végezzük az átalakítást, a „00" string A$ elé írására csak az első számjegy meghatározása miatt van szükség.

```
60 FORH=1TOL(2):FORJ=1TOL(1):E(J:H-1)=E(J+H-1)+T(1,J)*T(2,H):NEXTJ,H
```

A 60-as sor számítja a szorzat „számjegyeit" (maradékátvitel nélkül), itt jól jön, hogy a számokat „hátulról előre" írtuk fel, különben az egyes számjegyszorzatok helyét nehéz lenne meghatározni. Megjegyezzük, hogy itt (is) használjuk a BASIC ama tulajdonságát, hogy RUN hatására a változók nullázódnak; ha a programot szubrutinként szeretnénk használni, akkor ezekről a nullázásokról is gondoskodni kell!

```
70 FORJ=iTO40:T=INT(E(J)/1000):Z=E(J)-1000*T:E(J)=Z:E(J+1)=E(J+1)+T:NEXTJ
```

A 70-es sor teszi helyére a maradékokat, a szorzatban jobbról balra haladva.

```
80 K=-1:FORJ=41TO1STEP-1:IFE(J)=0ANDKTHENNEXTJ:PRINT0:END
90 PRINTRIGHT$("  "+STR$(E(J)-(K=0)*1000),3);:K=0:NEXTJ:END
```

A szorzat kiíratását a 80–90 sorok végzik, a K kapcsoló mutatja, hogy elkezdtük-e már a kiírást. Erre azért van szükség, mert a szám elején 0-kat nem szeretnénk kiíratni. A ciklus a 80-as sorban csak úgy tud befejeződni, ha a szorzat 0, ekkor ezt a 0-t ki kell íratni!
A 90-es sor ír ki egy valódi 1000-es számrendszerbeli számjegyet, ha ez az első kiírandó ilyen számjegy, s nem 3-jegyű, akkor nem kell 0-kat írnunk az elejére, a későbbi számjegyek esetén viszont kell. Ezt végzi el a K kapcsoló értékétől függően a RIGHT$ függvény.
A program futását kis szorzandók esetére gyorsíthatnánk egy picit úgy, hogy a 70-es és a 80-as sorokban a 40, ill. 41 (amely helyett elég lenne 40-et írni, két, maximum 60-jegyű szorzata maximum 120 jegyű) helyett INT(L(1))+INT(L(2))-t írnánk.

GÉPNYERŐ! JÖN! GÉPNYERŐ! JÖN! GÉPNYE

A gépszerző tárgyalások úgy tűnik, eredménnyel járnak, így ígérhetjük, hogy jövő hónapban ismét indítunk egy három-négy hónapos pályázatot, amelynek díja egy .... gép lesz. (A helyzet az, hogy lapzártáig sem sikerült a kipontozott részt kitölteni, így hát marad a titok, titok egy újabb hónapig.) Addig is bemelegítésnek egy jó kis feladat, amely nem könnyű, de amelyhez kellően értékes díjat is ajánlunk:

tapasztalat NYERŐ

1. díj: 3000 forintos Centrum-utalvány
2. díj: 1000 forintos Centrum-utalvány
3–7. díj: 200–200 forintos Centrum-utalvány

A feladat a következő:
Úgy hisszük, hogy a bűvös kockát (az eredeti, 3∗3∗3-as kockát) mindenki ismeri, így leírásától eltekintünk. A feladat ezzel kapcsolatos lesz, nem egy teljes bűvös kocka programot kell írni, csak annak egy részét.

A feladat két részből áll:
Találjanak ki egy adatstruktúrát, melynek segítségével a számítógépben tárolhatják a bűvös kocka egy-egy helyzetét. Az adatstruktúrát szöveggel kérjük leírni, s röviden megindokolni, hogy miért ezt választották. A választásnál a fő szempont az, hogy az adatstruktúra minél jobban megfeleljen egy esetleges bűvös kocka programnak (mely a kockát tetszőleges elforgatott helyzetből alapállapotba „tekeri" vissza).
Írják meg (BASIC-ben) a program elejét, amely a megfelelő tömböket dimenzionálja, esetleg segédváltozókat vezet be, s ad nekik értéket; valamint egy szubrutint, mely inputonként a kocka egyik lapjának megfelelő belső kódot és egy 1 és 3 közé eső számot kap, s az adatstruktúrán „elvégzi" a megfelelő oldalnak az óramutató járásával egyirányú 90, 180, ill. 270 fokos elforgatását. **A programot papiron kérjük beküldeni!**

tapasztalat NYERŐ

Kérjük levágni és a levélre felragasztani! Beküldési határidő: 1987. augusztus 31.

Szerkesztőségünk címe: ÖTLET Budapest 1986. Szerkesztő: Angyalosi László. Művészeti szerkesztő: Pribelszky Pál Tördelő: Domokos Imre. Hírrovat: Csányi György. Vallató: Pogány György. Gépnyerő: Király Zoltán. Posta: Halász Péter